

De zeedonderpad bewaakt het nest, gefotografeerd met behulp van een snoot.

De opmars van onderwaterfotografie

Vissen vangen met de camera

TEKST
Bart Siebelink

FOTOGRAFIE
Ron Offermans

Onder de waterspiegel is het fotograferen van natuur al bijna even populair als daarboven. Steeds meer duikers trekken er met de camera op uit en er zijn zelfs kampioenschappen onderwaterfotografie. Intussen doen de vele fotograferende duikers ook nog eens allerlei interessante ontdekkingen, ook in Nederland.

“De fotografie voegt een geheel nieuwe dimensie toe aan het duiken”, zegt beleidsmedewerker Desmond van Santen van de Nederlandse Onderwatersport Bond (NOB) die zo’n 15.000 duikers vertegenwoordigt.

Met de komst van betaalbare digitale camera’s en onderwaterbehuizingen zijn duikers in groten getale gaan fotograferen. Via internet is immers gemakkelijk aan informatie en kennis te komen over hoe je de apparatuur gebruikt, welke wateren geschikt zijn en hoe je dieren benadert. Ook kun je via social media, een blog of eigen site je foto’s en ervaringen delen met anderen. En als je niet weet welke soort je op de gevoelige plaat hebt vereeuwigd, kun je dat ook weer via diverse fora voorleggen aan experts.

“Al deze ontwikkelingen hebben onderwaterfotografie zo populair gemaakt dat wij het actief inzetten ter promotie van de duiksport”, aldus Van Santen. “Zo circuleert onze fotobox vol met demonstratie-apparatuur onder de afdelingen en faciliteren we in samenwerking met andere partijen drukbezochte lezingen en presentaties door onderwaterfotografen. De opleidingen van de NOB-afdeling onderwaterbiologie vinden ook gretig aftrek onder de leden.”

Kampioenschappen

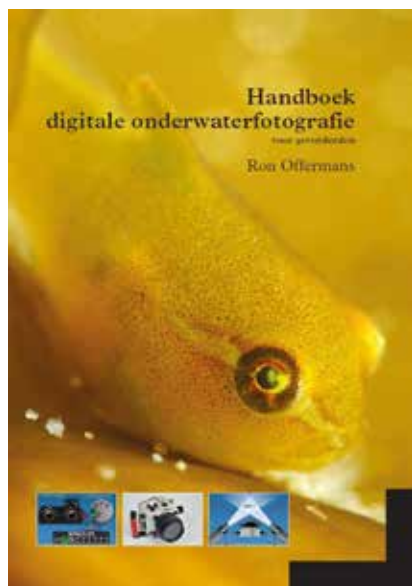
Als kers op de taart organiseert de NOB kampioenschappen onderwaterfotografie, waarbij ongeveer honderd deelnemers in een voorgeschreven duikgebied binnen een bepaalde tijd hun slag moeten slaan. Het gaat om een aantal foto’s met een vooraf vastgesteld

thema, meestal een macro-opname, een visportret, een groothoekopname en groothoek met model en een verrassingsthema. Nabewerken van de foto’s is niet toegestaan, de geheugenkaart moet direct na elke duik bij de jury worden ingeleverd. In 2015 vond in Zeeland zelfs het wereldkampioenschap onderwaterfotografie plaats. Daarin scoorde de Nederlander Marco Heesbeen goud bij het toenmalige thema Kreeft. Hij gaat in november ons land verdedigen bij de wereldkampioenschappen in Mexico.”

Als kampioen en eigenaar van Onderwaterhuis.nl, de grootste store voor onderwaterbehuizingen in de Benelux, heeft Heesbeen een goed zicht op de markt voor onderwaterfotografie. “Cijfers over het exacte aantal onderwaterfotografen zijn er niet, maar je kan tegenwoordig heel gemakkelijk instappen. Voor ongeveer 650 euro heb je een complete set, bestaande uit een compactcamera van een goed merk, zoals de Olympus Tough (TG4) met een bijpassende onderwaterbehuizing. De camera is handzaam klein, kan tegen een stootje, heeft een groothoek en beschikt, dankzij de kleine sensor, over een indrukwekkend scherptedieptebereik. Ook heel belangrijk: je kan je onderwerp benaderen tot een paar centimeter afstand en nog steeds alles haarscherp in beeld krijgen.”

Dit wordt beaamd door Ron Offermans, eveneens Nederlands kampioen en auteur van het Handboek Digitale Onderwaterfotografie dat zijn tweede

Aanbevolen literatuur voor fotograferende duikers:
Handboek Digitale Onderwaterfotografie
voor gevorderden.

Duiker en fotograaf Ron Offermans ontdekt bij iedere duik nieuwe aspecten van het onderwaterleven.

Wie te dichtbij komt kan een aanval van de snoekbaars verwachten.

“Ook onder water heb je als fotograaf een zekere ethiek in acht te nemen.”

oplage beleeft. “Die wat uitgebreidere compactcamera’s zijn zelfs zo goed dat duikers eerst een dip door moeten wanneer ze overstappen op een digitale spiegelreflexcamera. Die heeft uiteindelijk meer mogelijkheden, maar je moet er wel eerst opnieuw mee leren werken.”

“Want bij spiegelreflex heb je enerzijds macrofotografie met macrolenzen zoals de 60 en 105 mm en anderzijds groothoekfotografie met, bijvoorbeeld een 20 mm groothoek of fish-eye. Daarnaast bestaat ook nog de zogenaamde Close Focus Wide Angle-fotografie. Dat is met een groothoeklens, en eventueel met een converter, heel dicht bij je onderwerp waardoor je toch ook nog veel van de omgeving blijft zien. Maar deze vorm van fotografie wordt slechts door een beperkt aantal fotografen beoefend.”

Nieuwe trends

Ook binnen deze tak van sport gaan de ontwikkelingen snel. “Een populaire nieuwe trend”, vervolgt Offermans, “is het fotograferen met de snoot. Dat is een kokervormig verlengstuk dat je op je flitser plaatst, zodat je het flitslicht kan richten op een punt of klein gedeelte van de foto. Je kan er accenten mee leggen, terwijl de rest van het beeld onderbelicht en dus aangenaam rustig blijft. Dat leidt tot veel sprekender foto’s. Ook vergroot het de creatieve speelruimte, want snoots bestaan er in alle soorten en maten. En natuurlijk kun je ze ook zelf maken.”

Een interessant aspect is dat je al fotograferend zeer intensief observeert en natuur beleeft. “Dan ga je opeens nieuwe dingen opvallen aan het gedrag

van vissen en andere dieren”, zegt Offermans. “Zo is het heel interessant om te zien hoe de mannetjes van veel vissoorten het nest verzorgen en bewaken. De snotolft en zeedonderpad besteden daar veel tijd aan. Je ziet ze met hun bek waterstroompjes op gang brengen boven de eieren. Dat roept nieuwe vragen op. Doen ze dat om het legsel van zuurstofrijk water te voorzien? Of is het een manier om te voorkomen dat zich een laagje stof erop neerddarrelt?”

Botervis

Maar foto’s onthullen ook minder bekende aspecten van bekende soorten. Offermans: “Wist je dat het mannetje van de botervis in de paartijd een heldergele kop en borstvinnen krijgt?” vraagt Offermans. “Soms lees je dat weleens in beschrijvingen, maar ik had er nooit afbeeldingen van gezien. Totdat ik zelf in de Oosterschelde enkele knalgele botervisjes voor mijn lens kreeg. Ik wist werkelijk niet wat ik zag, zo fraai. Het zou mij niet verbazen als het diertje de naam botervis aan die wangen te danken heeft.” Op een andere foto is te zien we hoe een fuut een kleine modderkruiper van de bodem afplukt. “Iedereen weet dat futen op visjes jagen, maar hoe vaak zie je daar nu foto’s van?”

“Natuurlijk hebben sommige grote vissoorten hun verdedigingsstrategieën”, vervolgt hij. “Zo kan ik je aanraden niet te dicht bij het nest van een snoekbaars te komen want hij zal je zonder pardon aanvallen. De krassen van zijn scherpe tanden staan op mijn lensdome (koepelvormige deel van onderwaterbehuizing). Ik was toen

Duikers plaatsen takken op de bodem van de Sloterplas ter bescherming van de baars.

duidelijk te dichtbij gekomen, iets dat ik nu niet meer zou doen. Ook onder water heb je als fotograaf een zekere ethiek in acht te nemen.”

Bijdrage aan kennis

Dat de fotografie wezenlijk bijdraagt tot meer kennis van de onderwaternatuur wordt volmondig onderschreven door voorzitter Adriaan Gmelig Meyling van de stichting ANEMOON (ANalyse Educatie en Marien Oecologisch ONderzoek). “Foto’s zijn voor ons van onschatbare waarde als bewijs van een bepaalde waarneming. Dat leidde in mei vorig jaar nog tot de ontdekking van een Aziatische soort baardgrondel op de duikstek de Bergse diepsluis in de

Oosterschelde. De duikers hebben slechts één foto kunnen maken, maar hierop is de kop met de karakteristieke baard goed te zien. Leden van de biologische werkgroep konden de vis op basis van deze foto vrij eenvoudig op naam brengen. Het gaat hier hoogstwaarschijnlijk om *Tridentiger barbatus*, een soort grondel die nog geen Nederlandse naam heeft. Deze vis komt oorspronkelijk uit het oostelijk deel van de Stille Oceaan en wordt daar Shokihaze genoemd (Engelse naam Shokihaze goby).”

Ook op het gebied van ander onderwaterleven dragen de fotograferende duikers van ANEMOON veel bij aan

nieuwe kennis. Een greep uit de nieuwtjes die de stichting publiceert op de populaire website Nature Today: ‘Muiltjes overwoekeren breukstenen bij Zeelandbrug’, ‘Zeldzame Groene rolsprietslakken duiken op in Grevelingenmeer’, ‘Wonderbaarlijke terugkomst Nederlands enige koraal soort (de Dodemansduim)’ en begin dit jaar nog: ‘Dodemansduim gedijt goed in Oosterschelde’.

“Ten slotte”, zo benadrukt Gmelig Meyling, “bewijzen foto’s ook hun waarde als tijdsdocument. Sinds recentelijk de Grote Vlokslak is opgesplitst in twee soorten met zichtbaar verschillende veldkenmerken, kunnen we deze met terugwerkende kracht in onze archief- ➤

Door het flitslicht te richten met behulp van een snoot, kun je accenten leggen.

Hoe vaak zie je hoe een fuut een kleine modderkruiper van de bodem aflukt?

foto's alsnog heel goed uitsplitsen. Aan de hand van foto's kun je door de jaren heen ook aflezen hoe bepaalde situaties veranderen. Sommige wrakken in de Noordzee bijvoorbeeld lopen langzaam dicht met zand."

Beschermende maatregelen

Soms leiden de door duikers opgedane nieuwe kennis en inzichten tot beschermende maatregelen. Ron Offermans kent een voorbeeld in de Sloterplas bij Amsterdam. "Daar zagen we dat de hele bodem in nog geen twintig jaar tijd foerageergebied is geworden van de zwartbekgrondel; een invasieve exoot uit het stroomgebied van de Donau. We signaleerden dat legfels van de plaatselijke baarzen ten prooi vielen aan deze grondels. Nu is er een project gestart waarbij we takken plaatsen op de kale onderwaterbodem. Dat biedt de baarzen de mogelijkheid om hun legfels, die de vorm hebben van vitrage-achtige sluiers, in die takken te hangen. Daar zijn ze veilig voor de grondels die immers alleen op de bodem foerageren.

Eerder hebben duikers bij een soortgelijk project stokken geplaatst op de bodem van de Oosterschelde voor sepia's om hun eieren op af te zetten." Mooi om op deze manier van de onderwaternatuur te genieten en tegelijkertijd een bijdrage te leveren aan een betere visstand. ■

Fotografie onthult hoe het mannetje van de snotolf het nest verzorgt.